

Vejen til hjemmestyre

Af Susan Frydendahl, Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia, Grønlands Repræsentation

November 2014

Op til 2. verdenskrig levede befolkningen i Grønland en isoleret tilværelse fra den øvrige verden. Al forsyning og administration blev besluttet i København og primært udført af Den Kgl. Grønlandske Handel. Der var grønlandsk indflydelse i to landsråd, der blev etableret allerede i 1911, men de havde udelukkende en rådgivende funktion.

Udbruddet af 2. verdenskrig medførte drastiske ændringer, bl.a. blev alle varer indført fra USA og administrationen varetaget af ambassadør Henrik Kampmann i USA og landsfogederne der ledte landsrådene. Efter krigens afslutning krævede landsrådene et åbent og ligestillet Grønland.

Statsminister H.C. Hansen besøgte landet i 1948 og så med egne øjne en befolkning der var præget af elendige boligforhold og dårlig sundhedstilstand på grund af tuberkulose. Det blev startskuddet til udviklingen af det moderne Grønland. Grønlandskommissionen afgav i 1950 G-50 betænkningen der lagde planerne for uddannelse, byggeri af boliger og udvidelse af sundhedssystemet.

Danmarks nye grundlov i 1953 gjorde Grønland til en ligeværdig del af det danske kongerige. To medlemmer af Folketinget skal vælges i Grønland.

G 60-udvalget fortsatte politikken, men satte også gang i den første industrielle udvikling af Grønland og centralisering af befolkningen. G 60-politikken har efterfølgende været skældt ud for den mere eller mindre frivillige flytning af folk og udvikling af samfundet efter dansk standard. Fornemelsen af umyndiggørelse og fremmedgørelse medførte store sociale problemer, og en politisk vækkelse blandt især de unge på videregående uddannelse i Danmark førte til øget krav om medbestemmelse. Det var også i denne periode at de første politiske partier blev etableret

I 1972 var der folkeafstemning om medlemskab af EF i Kongeriget. Resultatet i Grønland er over 70 procent modstand mod medlemskab, men alligevel måtte Grønland følge Danmark ind i EF – i modsætning til Færøerne. Begrundelsen fra de danske politikere var at Færøerne havde hjemmestyre, og det førte naturligvis til kravet om hjemmestyre blandt de grønlandske politikere.

Grønlands Landsråd nedsatte et hjemmestyreudvalg der afleverede betænkning i 1975. Samme år nedsatte ministeren for Grønland en hjemmestyrekommision bestående af danske og grønlandske politikere. Spørgsmålet om retten til Grønlands undergrund var et af de mest diskuteret temaer i kommissionens arbejde. Kommissionen afgav betænkning i 1978. Betænkningen lagde rammerne for de områder, hjemmestyret kan overtage. Udenrigs- og forsvarspolitik, administration af retsvæsen, råstof- og valutaområde m.m. skal stadig være danske ansvarsområder.

Ved en vejledende folkeafstemning var der 70% flertal, og hjemmestyret blev indført 1. maj 1979. Hjemmestyret bestod nu af Grønlands Landsstyre (regering) og Grønlands Landsting (parlament). Grønland har i perioden 1980-92 overtaget alle områder, der var listet i Hjemmestyrekommisionens betænkning.

Modstanden mod medlemskab af EF bundede overvejende i afgivelse af ansvaret for fiskeripolitikken, men også at de grønlandske politikere ikke følte at Grønland hverken geografisk, etnisk eller kulturelt hørte til Europa. Grønland havde i 1960erne set rovfiskeri af især torsk fra europæiske fiskerinationer og ønskede ikke at ansvaret skulle ligge i Bruxelles.

Straks efter indførelsen af hjemmestyre indledtes arbejdet med at melde Grønland ud af EF. Ved en folkeafstemning i 1982 stemte 52% for udmeldelse og der blev indgået en aftale om vilkårene med EF-systemet. Efter en langvarig ratifikationsproces i de øvrige lande trådte udmeldelsen i kraft 1. februar 1985.

Ved aftalen opnåede Grønland toldfrihed for grønlandske produkter og en OLT-ordning (Oversøiske Lande og Territorier) der har til formål at forbedre landenes økonomiske konkurrenceevne. Samtidig sikrede aftalen EF fortsat adgang til fiskeri i Grønland. For denne adgang betaler EF en årlig kompensation. I 2014 udgjorde beløbet 17,8 mio. € hvilket svarer til ca. 133 mio. DKK.

Forholdet til EU er siden udvidet til at omfatte en egentlig partnerskabsaftale. For perioden 2014-2020 blev der i oktober 2014 underskrevet en aftale der giver Grønland ca. 270 mio. DKK om året der er øremærket til opgradering af uddannelsesniveaueet.

Isfiskeri. (Foto: Grønlands Repræsentation).